

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ερμηνεία και Ερμηνευτική της Καινής Διαθήκης

Ενότητα 2: Οι πρώτοι λόγοι του Ιησού στο κατά Ιωάννη και η δημιουργία του κύκλου των μαθητών του

Σωτήριος Δεσπότης

Θεολογική σχολή, Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ.....2

**1. ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ
ΚΥΚΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ.....3**

Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε (Ιω. 1, 35-39):

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ¹

³⁵Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο

³⁶καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει·

ἶδε ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ.

³⁷Καὶ ἤκουσαν οἱ δύο μαθηταὶ αὐτοῦ λαλοῦντος καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ.

³⁸Στραφεῖς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς· *Τί ζητεῖτε;* οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· **Ῥαββί, ὃ λέγεται μεθερμηνεύομενον διδάσκαλε, ποῦ μένεις;**

³⁹Λέγει αὐτοῖς· *Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε.*

ἦλθαν οὖν καὶ εἶδαν ποῦ μένει

καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.

Ἡ συγκεκριμένη περικοπή ελκύει το ενδιαφέρον διότι μετά από ένα εκτεταμένο Προλόγιο με ποικίλες αναφορές-μαρτυρίες για τον Ιησού Χριστό, για πρώτη φορά ακούγεται η φωνή, ο λόγος του Λόγου. Απευθύνεται στους υποψήφιους μαθητές Του με το ερώτημα *τί ζητεῖτε;* και την πρόσκληση **ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε**. Ἐχει προσηγηθεῖ ο Πρό-Λογος, όπου ο ίδιος ο συγγραφέας του Ευαγγελίου, ανακαλώντας την Γένεση του Σύμπαντος, αναφέρεται ποιητικά μέσω ενός Ὑμνου (όχι στην εκ Παρθένου γέννηση αλλά) στην προαιώνια προϋπαρξη του Ιησού. Τον χαρακτηρίζει ως τον Θεό Λόγο, τον δημιουργικό του Σύμπαντος, ο οποίος παρέχει ζωή και φως αληθινό. Ακολουθεῖ η αναφορά στη σάρκωση του Λόγου, η οποία σημαίνει παράδοση στους ανθρώπους *χάριτος και αλήθειας* (αντί του Νόμου που παρέδωσε ο Μωυσής) και αποκάλυψη/εξήγηση του Πατέρα, αφού Αυτός ως μονογενής Θεός βρίσκεται **διαρκώς** στον κόλπο (στην αγκαλιά) του Πατέρα². Πριν την αναφορά μάλιστα στη Σάρκωση, έχουμε μία προληπτική μνεία όσων θα αποδεχθούν τον Ιησού: *Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν* (1, 11-13). Ο τρόπος της γέννησης ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος θα αναπτυχθεῖ στο κεφ. 3 (νυκτερικός διάλογος με τον Νικόδημο), ενώ στο κεφ. 8 θα περιγραφούν οι υιοὶ του διαβόλου, οι οποίοι μάλιστα καυχώνται ότι εἶναι υιοὶ του Αβραάμ.

Μετά τον Πρό-Λογο, στο Προοίμιο όπου αναγγέλλεται η Εἰσόδος του Λόγου στον Κόσμο, πρωταγωνιστεῖ ο Ἰωάννης ο οποίος όμως δεν περιγράφεται (όπως αντιστρόφως συμβαίνει στο Μτ. 3, 4) αλλά με τα **οὐκ εἰμι** αποποιεῖται ενώπιον των ιερωμένων εκπροσώπων της ιεροσολυμητικής αριστοκρατίας όχι μόνον την ιδιότητα του Χριστού (=Μεσσία/Mashiach), αλλά και αυτήν του επανερχόμενου Ηλία (Eliyah· Μαλ. 3, 23 [4, 25] πρβλ. Μκ. 9, 11-13· Μτ. 11, 4· 17, 10-13· Λκ. 1, 14) και του Προφήτη (Δτ. 18, 15, 18). Μόνον στο Ιω. ο ίδιος ο Ἰωάννης ταυτίζει τον εαυτό του με τη Φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ (Ιω. 1, 23 = Ησ. 40, 3), ο οποίος δεν ἐτοιμάζει (όπως στους Συνοπτικούς) αλλά εὐθύνει τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου (εβρ. *Γιαχβέ*)³. Ταυτόχρονα την πρώτη μέρα μαρτυρεῖ ότι ο Ιησοῦς

¹ Αφιερώνεται στη μνήμη του κυρού Καθηγητοῦ και Δασκάλου Σάββα Αγουρίδη.

² Εν προκειμένῳ ἔχουμε το φαινόμενο της Συμπερίληψης-Inclusio αφού ανακυκλώνεται ο πρώτος στίχος του Προλόγου.

³ Σημειωτέον ότι συνηθιζόταν γενικῶς στην Ανατολή προ της αφίξεως του μονάρχου να καθαρίζουν και να καθιστοῦν ευθεία την οδὸν διὰ της οποίας διερχόταν. Π.Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην Ευαγγέλιον*, Αθήναι: Σωτήρ

μολονότι είναι ὁ ὀπίσω του ἐρχόμενος⁴, ο ἴδιος δεν είναι ἄξιος ἵνα λύσει αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος (πρβλ. Μκ. 1, 7). Ἐτσι ἐνὸς στο τέλος του Προ-Λόγου ἔχουμε την ἀπόλυτη κορύφωση της ἀποκάλυψης του Ἰ. Χριστοῦ ὡς του Υἱοῦ του Θεοῦ, στο φινάλε της Εἰσαγωγῆς ἀποτυπώνεται ἡ ἀπόλυτη ταπείνωση του Ἰωάννη ἀπέναντι σε Αὐτόν που εἶναι ὁ Πρώτος: τὸ γὰρ ὑπόδημα λύσαι τῆς ἐσχάτης διακονίας ἐστὶ πρᾶγμα (Χρυσόστομος PG. 59.106)⁵. Ὅλα αὐτὰ ἐκτυλίσσονται σε ἕνα συγκεκριμένο τόπο: ταῦτα ἐν Βηθανία ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων (1, 27-28)⁶.

Την ἐπόμενη (δεύτερη) μέρα και ἐνὸς ἤδη ὁ Βαπτιστὴς ἔχει προβάλλει στην «ἀφηγηματικὴ Σκηνή» ὡς **ἡ Φωνή** (ὁ ἀγγελιοφόρος) που προετοιμάζει κραυγάζοντας (1, 15) τὴν Μεγάλῃ Εἰσοδοῦ του Κυρίου, **του Λόγου**, στον Κόσμο (Ἠσ. 40, 3· Ὁ), ἐμφανίζεται στο προσκηνίῳ σιωπηλὸς ὁ Πρωταγωνιστὴς, ὁ Ἰησοῦς (για τὸν ὁποῖο ὁ ἴδιος εἶχε διακηρύξει ὅτι μέσος ὑμῶν ἔστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε [1, 26]), να μὴν ἐρχεται ὀπίσω του Ἰωάννη, ἀλλὰ κατὰ μέτωπον, **προς αὐτόν**. Δεν χαρακτηρίζεται ὡς ὁ Λόγος, οὔτε ὡς ὁ μονογενὴς Θεός, οὔτε ὡς ὁ Χριστός, οὔτε ὡς ὁ Κύριος, ἀλλὰ ὡς ὁ [πασχάλιος] Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων [= Αὐτός που σηκώνει και ταυτόχρονα ἐξαλείφει] τὴν ἁμαρτίαν [και μάλιστα ολόκληρου] τοῦ Κόσμου (Ἐξ. 12, 43 κε· Ἠσ. 53, 7· Ἰερ. 11, 19· Α' Κορ. 5, 7· Α' Πέ. 1, 18 κε· Απ. 5, 6· 7, 14). Σ' αὐτόν μετὰ ἀπὸ τέσσερις αἰῶνες πνευματικῆς ξηρασίας κατεβαίνει **και μένει** τὸ Πνεῦμα και μάλιστα ἐξ οὐρανοῦ (ὅπως μόνον το Ἰω. 1, 32 ἀναφέρει), με τὴ μορφὴ περιστερᾶς, γεγονός που υποδηλώνει τὴν ἐναρξη τῆς ἀναδημιουργίας του Σύμπαντος (Γέν. 8, 11). Ἡ φανέρωσή Του στον **Ἰσραήλ** (και ὄχι στους *Ἰουδαίους*) ἀπὸ τὸν ἤδη γνωστό ἀπὸ τὸν Πρόλογο ὡς ἀνόπτῃ μάρτυρα τοῦ φωτός που ἔχει πεμφθεῖ ἐπὶ τούτου ἀπὸ τὸν Θεό (και ἀργότερα θα χαρακτηρισθεῖ και ὡς φίλος/παράνυμφος και κουμπάρος⁷ του Νυμφίου 3, 29), κορυφώνεται με τὴ χριστολογικὴ διακήρυξη, ἡ ὁποία υποκαθιστᾶ τὴ «συνοπτικὴ» θεϊκὴ φωνὴ (Μπατ Κολ) τῆς Βαπτίσεως⁸: **Κὰ γὰρ ἐώρακα και μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ** (1, 33-34 πρβλ. Ψ. 2, 7· ὁ παῖς που κομίζει στα ἔθνη δικαιοσύνη και φῶς Ἠσ. 42, 1· 49, 6). Σε ἀντίθεση προς τὴν ἐν ὕδατι βάπτισι Ἰωάννη, **Οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ** (Ἰεζ. 36, 25-27· 39, 29· Ἰωήλ 2, 28-29· Ζαχ. 12, 10).

Τὴν τρίτη κατὰ σειρά μέρα δίπλα στον Ἰωάννη ἐμφανίζονται δύο ἐκ τῶν μαθητῶν, που παραμένουν ἀνώνυμοι. Πάλι ὁ Ἰωάννης **ρίχνει τὸ βλέμμα με ἐπιμονὴ και διορατικότητά** (ἐμβλέψας)⁹ στον

³1979, 25. Το ἴδιο χωρίο επικαλοῦνταν και ἡ γειτονικὴ στο χωρὸ δράσης του Ἰωάννη, Κοινότητα του Κουμράν (Εγχειρίδιον Πειθαρχίας 8. 14).

⁴ Το ὀπίσω μπορεῖ να μὴν ὑπαινίσσεται μόνον τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐμφανίζεται στο προσκηνίῳ μετὰ τὸν Ἰωάννη ἀλλὰ και τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔδωσε τὴν ἐντύπωση ὅτι ἀρχικὰ ὑπῆρξε μαθητὴς του Προδρόμου.

⁵ Ἡ λύση του ἱμάντα των υποδημάτων σύμφωνα με τὸν Shimon Gibson, *The Final Days of Jesus. The Archaeological Evidence*, Harper 2009, 24-25, συνδέεται με τὸ τελετουργικὸ καθαρότητας: πρὶν τὸ βάπτισμα του σώματος ἔπρεπε οἱ συμμετέχοντες να καθαρίσουν τα πόδια τους.

⁶ Ἀλλὰ υστερότερα χειρόγραφα σημειώνουν Βηθαράβ, ἐπειδὴ δεν ἔχει ἀνακαλυφθεῖ ἀκόμη Βηθανία στην Ὑπεριορδανία. Ἡ Βηθαράβ (οἶκος του περάσματος) ἦταν ἕνα χωρίο που βρισκόταν δίπλα σε μία γέφυρα του Ἰορδάνη, βόρεια τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης, σε δρόμο ἀπὸ τὴν Ὑπεριορδανία που οδηγούσε προς δυσμὰς στην Ἰεριχώ. Ἡ σπουδαιότητα αὐτῆς τῆς τοποθεσίας ὡς χωρὸς περάσματος δεν εἶναι δυνατόν να εἶχε διαφύγει του Ἰησοῦ. Ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ Ἰησοῦς του Ναυὴ εἰσῆλθε με τὸς Ἰσραηλίτες στη Γῆ τῆς Επαγγελίας και ὁ Ἡλίας διαίρεσε τα ὕδατα του Ἰορδάνη και ἀνελήφθη στον οὐρανὸ πάνω σε πύρινο ἄρμα. Βλ. Gibson, ὁ.π. 12.

⁷ Τρεμπέλας, *Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον* 127.

⁸ Μκ. 1, 9-11· Μτ. 3, 13-17· Λκ. 3, 21.

⁹ Ὁ Σ. Αγουρίδης, *Τὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον Α' Κεφ. 1-12*, Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 2005, 234 ὁμιλεῖ για τὴν ἑκτη αἴσθησι *διαίσθησι*, που σύμφωνα με τὸν Bultmann διακατέχει ὅλους τὸς θεῖους ἀνδρες των ἑλληνιστικῶν χρόνων.

Ιησού. Αυτός πλέον δεν είναι ὁ ἔσθηκός ἐν μέσῳ ὑμῶν (1, 26), οὔτε ἐρχεται πρὸς τον Πρόδρομο, ἀλλὰ περιπατεῖ. Καὶ πάλι ἀκούγεται ἡ διακήρυξις: ἴδε ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπίμονη χριστολογικὴ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννη ὠθεῖ δύο μαθητές, οἱ ὁποῖοι καταρχὰς παραμένουν ἀνώνυμοι, νὰ ἀκολουθήσουν τον Ἰησού. Ἐτσι ἀρχίζει νὰ ἐκπληρώνεται ἡ ρήσις τοῦ βαπτιστῆ που θ' ἀκουσθεῖ στο 3, 30: ἐκεῖνον δεῖ ἀυξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι στον Ἰω. σε ἀντίθεση πρὸς τοὺς Συνοπτικοὺς (Μκ. 1, 16-20/Μτ. 4, 18-22/ Λκ. 5, 1-10), δεν προηγείται ἡ κλήσις των μαθητῶν ὑπὸ του Ἰησού ἢ/καὶ το θαῦμα τῆς αλιείας (το ὁποῖο μετατίθεται στο β' Ἐπίλογο τοῦ «πνευματικὸ Ἐυαγγελίῳ» στη μεταπασχάλια περίοδο καὶ συνδυάζεται με τὴν ἐπανα-πρόσκλησις πρὸς τον Σίμωνα Πέτρο (Shimon Bar-Yohanan/Yonah: Ἰω. 21). Αὐτὸ το στοιχεῖο, το γεγονὸς δηλ. ὅτι το κίνητρο τῆς ἀκολουθίας δεν εἶναι ἀρχικὰ ἡ προσωπικὴ κλήσις τοῦ Ἰησού ἀλλὰ ἡ χριστολογικὴ μαρτυρία τοῦ Προδρόμου¹⁰, ἐξαίρεται καὶ ἀπὸ τον ἴδιο τον συγγραφέα στο τέλος τῆς ἐνότητας ὅπου πλέον καταγράφεται καὶ το ὄνομα ἐνός ἐκ των δύο μαθητῶν: Ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρον εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων Αὐτῷ (1, 40).

Ταυτόχρονα σε αὐτὸ το χωρίο ἐμμέσως πλην σαφῶς υπογραμμίζεται ὅτι ἐνας ἀπὸ τοὺς δύο που ἀκολούθησαν πρῶτοι, δεν εἶναι ὁ προφανῶς «γνωστὸς» καὶ στοὺς ἀκροατές τοῦ Ἰω. Πρωτοκορυφαῖος, στύλος τῆς Πρώτης Ἐκκλησίας, Σίμων Πέτρος¹¹, ἀλλὰ ὁ ἀδελφὸς του¹². Το ἄλλο ὄνομα παραμένει Μυστήριον, καθὼς ἀπὸ τον συγγραφέα δεν ταυτίζεται με τὸν μαθητὴν ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς που πρωταγωνιστεῖ στη δευτέρη ἐνότητα τοῦ Ἐυαγγελίου (13, 23-19, 26-27· 20, 2-8· 21, 7· 21, 7· 20, 24)¹³. Μόνον τὴν ἐπόμενη τέταρτη κατὰ σειρὰ μέρα καὶ μάλιστα στη Γαλιλαία, ὅπου πλέον κινεῖται ὁ Ἰησοῦς, Ἐκεῖνος θα ἀπευθύνει τὴ γνωστὴ πρόσκλησις: Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελεθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ εὐρίσκει Φίλιππον. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «ἀκολούθει Μοι» (1, 43· πρβλ. Μτ. 8, 22). Απὸ τα ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι στο Ἰω. κυριολεκτικὰ Πρωτό-κλητος εἶναι ὁ Φίλιππος καὶ ὄχι ὁ ἐπίσης ἔχων το ἐλληνικὸ ὄνομα Ἀνδρέας, ὁ ὁποῖος συνδεθῆκε στην Παράδοσις ἰδιαίτερα με το Ἰω. (Κατάλογος Μουρατόρι 3-5)¹⁴. Ἡ ἰδιαίτερη κλήσις τοῦ Φιλίππου σε συνδυασμὸ με το «πρωτεῖο» τοῦ Ἀνδρέα ἰσῶς στο Ἰω. σχετίζεται καὶ με τὴν μαθητεία στον Ἰησοῦ των Ἑλλήνων, ἡ ὁποία δίκη

¹⁰ C.S. Keener, *The Gospel of John. Commentary. Volume I*, Peabody: Hendrickson 2005, 467. Πρωτοπρ. Ἰω.Γ. Σκιαδαρέσι, *Ἑρμηνεία Περικοπῶν Ἰωάννειας Γραμματείας*, Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 2008, 98.

¹¹ Ἡ Ὁμολογία τοῦ περιγράφεται στο 6, 68-69, ὅπου καὶ γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ το σχίσμα που πραγματοποιεῖται μετὰ τα λόγια περὶ τοῦ ρεαλισμοῦ τῆς θείας Ἐυχαριστίας παρουσιάζεται στο Ἰω. ὁ Κύκλος των Δώδεκα: «Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις, καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ». ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς Δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν». ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰουδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτου· «οὗτος γὰρ ἔμελλεν παραδιδόναι αὐτόν, εἷς ἐκ τῶν Δώδεκα». καὶ ἔλεγεν· «διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλεθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ Πατρός».

¹² Το 1, 41 καὶ ἰδιαίτερος το πρῶτον στο εὐρίσκει οὗτος πρῶτον (πρῶτος Συναϊτικὸς, Ἐκκλησιαστικὸ Κείμενο) τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα καὶ λέγει αὐτῷ ἔχει δεχθεῖ ποικίλες ἐρμηνείες γι' αὐτὸ καὶ σε κάποια ἀσήμαντα χειρόγραφα ἀντικαθίσταται με το πρῶτο (b, e). Ὁ Αγουριδὴς Κατὰ Ἰωάννην Ἐυαγγέλιον 232, προτείνει το πρῶτα ἀπ' ὅλους: ἀπλοῦστατα ἡ λέξις δηλώνει ὅτι ὁ Πέτρος δεν ἦταν ὁ πρῶτος μαθητῆς ἀλλὰ κάποιος ἄλλος. Θεωρῶ ὅτι δεν πρέπει νὰ ἀποκλειστεῖ καὶ το πρῶτος το ὁποῖο καταδεικνύει το ζήλο των δύο πρῶτων μαθητῶν γιὰ μετάδοσις τῆς μαρτυρίας.

¹³ Ἀντίθετος πρὸς αὐτὴν τὴν ἀποψὴ εἶναι ὁ Αγουριδὴς ὁ.π., ὁ ὁποῖος υποστηρίζει ὅτι ὁ ἀνταγωνισμὸς μετὰ τοῦ Πέτρον καὶ τοῦ συγκεκριμένου μαθητῆ ἀρχίζει σ' αὐτὸ το σημεῖο. Σχετικὰ με τὴς ἀπόψεις περὶ τῆς ταυτοποίησης τοῦ συγκεκριμένου μαθητῆ βλ. Β. Τζέρπος, *Το Ἰωάννειο Πρόβλημα. Συμβολὴ στη μελέτη τῆς ἰωάννειας Γραμματείας*, Θεσσαλονίκη: Πουρναρά 2009, 433 κε. Ὁ Ι. Χρυσόστομος ἐπισημαίνει τα ἐξῆς: Τίνος οὖν ἔνεκεν καὶ τὸ τοῦ ἐτέρου οὐκ ἐγνώρισεν ὄνομα; Τινὲς φασὶ διὰ τὸ αὐτὸν εἶναι τὸν γράφοντα τὸν ἠκολουθηκότα· τινὲς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος οὐχὶ τῶν ἐπισήμων ἦν (59.117).

¹⁴ Βλ. Αγουριδὴ, *Το Κατὰ Ἰωάννην Ἐυαγγέλιον* 236· Φειδάς, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Α'*, Αθήναι 1997, 840-841.

Συμπερίληψης κατακλείει την πρώτη ενότητα της δημόσιας δράσης τού Ιησού (12, 20-26)¹⁵. Συνεπώς δεν αποκλείεται οι δύο συγκεκριμένοι μαθητές να προεικονίζουν την προσέλευση και άλλων προβάτων ἃ οὐκ ἔστι ἐκ τῆς ἀλλῆς ταύτης (10, 16).

Σε κάθε περίπτωση στο Ιω. η γεμάτη παρηγορία μαρτυρία (περί) του Ιησού, δηλ. ο λόγος/η φωνή περί του Λόγου, στην οποία (μαρτυρία) θα δοθεί εξαιρετική έμφαση στα επόμενα κεφάλαια (5, 31-2. 8, 13-14), υποκαθιστά την κλήση του Ιησού και ταυτόχρονα λειτουργεί ως γεννήτρια μαθητείας και συνάμα αφορμή περαιτέρω μαρτυρίας¹⁶. Είναι χαρακτηριστική η αλυσιδωτή αντίδραση στην ανακάλυψη του Μεσσία: Η διακήρυξη του Βαπτιστή κινητοποίησε τους δύο μαθητές. Εν συνεχεία ένας εξ αυτών, ο Ανδρέας, προσ-καλεί τον Σίμωνα, ο οποίος και μετονομάζεται από τον Ιησού σε Κηφάς (= Πέτρος). Η πρόσκληση είναι η εξής: *εὕρηκαμεν τὸν Μεσσίαν, ὃ ἔστιν μεθερμηνευσόμενον Χριστός* (1, 41). Η κλήση του Ιησού στον Φίλιππο ακολουθείται από την πρόσ-κληση του δευτέρου προς το Ναθαναήλ, όπου για πρώτη φορά ο ακροατής ακούει την καταγωγή Εκείνου που εκπληρώνει και την Τορά και τους Προφήτες: *ὃν ἔγραψεν Μωϋσῆς ἐν τῷ Νόμῳ καὶ οἱ Προφῆται εὕρηκαμεν, Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ* (1, 45). Αυτή η αλυσίδα κορυφώνεται με τη διακήρυξη του «αγνώστου» (στα άλλα Ευαγγέλια) Ναθαναήλ¹⁷, και όχι του Πέτρου, ότι ο Yeshua Ben Yosef, ο οποίος βρίσκεται ενώπιόν του και του αποκαλύπτει προσωπικές του στιγμές, δεν είναι απλώς έναν ραββίνος, αλλά ο Υιός του Θεού, ο Βασιλιάς του Ισραήλ (Β' Βασ. 7, 14 Ψ. 2, 7 Σοφ. 3, 15 Ο'), έστω κι αν αυτοί οι τίτλοι μάλλον κατανοούνται «ιουδαϊκά». Σημειωτέον ότι και στο κεφ. 4 η αποκάλυψη της προσωπικής κατάστασης της Σαμαρ(ε)ίτισσας και η διαβεβαίωση του Ιησού προς αυτή ότι αυτός είναι ο Χριστός, ο οποίος υποκαθιστά τα άγια όρη και το Ναό, προκαλούν τη λαλιά της γυναίκας συνοδεία επερώτησης «δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;» και την έξοδο ολόκληρου του χωριού Συχάρ προς Αυτόν: *ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν[...]. τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι «οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλίαν πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου»* (4, 29-30. 42).

Κινητοποιημένοι από την μαρτυρία του Ιωάννη στην έρημο, οι δύο πρώτοι μαθητές¹⁸, ακολουθούν σιωπηλοί με σπουδή και αιδώ (Ι. Χρυσόστομος¹⁹) τον Αμνό ως Ποιμένα (οξύμωρο πρβλ. Αποκ. 7, 14),

¹⁵ Βλ. Σ. Δεσπότη, Η Κλήση των Μαθητών και η Συνάντηση των Ελλήνων στο Κατά Ιωάννη, *Ανθρώπινο Πρόσωπο και Ηθος στην Καινή Διαθήκη. Η Κ.Δ. στον 21^ο αι. Τόμ. Β', Βιβλικές Μελέτες στη Βιβλική Ηθική*, Αθήνα: Αθως 2008, 373-387.

¹⁶ Ήδη στον Πρόλογο η μαρτυρία του Ιωάννη παρεμβάλλεται στα ποιητικά μέρη του ύμνου. Σύμφωνα με τους Martin Stiewe/ Francois Vouga, *Das Fundament der Kirche im Dialog*, Tübingen und Basel: Francke 2003, 265 στον Πρόλογο εναλλάσσεται ως εξής η ποιητική-συμβολική-μεταφορική αναφορά στο Λόγου με την πεζή αναφορά στην ιωάννεια μαρτυρία περί του Λόγου: Ποίηση I: Ο Λόγος του Θεού έρχεται στον Κόσμο (1, 1-5). Πεζό κείμενο: Η μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή (1, 6-8). Ποίηση II: Η ιστορία της Σάρκωσης (1, 9-14). Πεζό κείμενο: Η μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή (1, 15). Ποίηση III: Ο αποκαλύπτων είναι ο μονογενής Υιός/Θεός (1, 16-18).

¹⁷ Ο Ναθαναήλ (= Θεόδωρος) ταυτίζεται με τον Βαρθολομαίο (Βαρ-Θολμαί=γιος του Τολομαίου ή Πτολεμαίου). Βλ. Τρεμπέλα, *Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιον* 80.

¹⁸ Πρβλ. Αγουριδίδη, *Το Κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο* 235: Ο Boissmard παραλληλίζει τον ξαφνικό έρωτα των πρώτων μαθητών προς τον Ιησού με την αγάπη προς τη Σοφία από τους εραστές της (Σοφ. Σολ. 6, 12) ενώ άλλοι προς την αγάπη της Σοφίας κατά την Π.Δ. Στο Σοφ. Σολ. 6, 12 κε. είναι όντως αξιοσημείωτο ότι η σχέση με τη Σοφία απαιτεί και εγρήγορση υπό του εραστή της αλλά και ζήτηση αυτού από την ίδια, όπως δηλ. ακριβώς συμβαίνει και στην υπό εξέταση περικοπή: *λαμπρά καὶ ἀμάραντός ἐστιν ἡ Σοφία καὶ εὐχερῶς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐτὴν καὶ εὐρίσκειται ὑπὸ τῶν ζητούντων αὐτὴν φθάνει τοὺς ἐπιθυμοῦντας προγνωσθῆναι ὃ ὀρθρίσας πρὸς αὐτὴν οὐ κοπιᾷσιν παρέδρον γὰρ εὕρησει τῶν πυλῶν αὐτοῦ τὸ γὰρ ἐνθυμηθῆναι περὶ αὐτῆς φρονήσεως τελειότης καὶ ὁ ἀγρυπνήσας δι' αὐτὴν ταχέως ἀμέριμος ἔσται ὅτι τοὺς ἀξιους αὐτῆς αὐτὴ περιέρχεται ζητοῦσα καὶ ἐν ταῖς τρίβοις φαντάζεται αὐτοῖς εὐμενῶς καὶ ἐν πάσῃ ἐπινοίᾳ ὑπαντᾷ αὐτοῖς.*

χωρίς, όμως, να έχουν ακούσει ούτε να τους καλεί κατ' όνομα (10, 3-4), ούτε καν να κηρύττει ο ίδιος. Άξια παρατηρήσεως είναι η αντίδραση του Ιησού: *Στραφείς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς· τί ζητεῖτε;* (1, 38). Εντυπωσιάζουν τα εξής στοιχεία: **α)** η **στροφή** του περιπατούντος Ιησού προς τα πίσω. Ανάλογη στροφή θα επιτελέσει στον επίλογο του Ευαγγελίου, ευρισκόμενη όμως στον κήπο, η Μαρία η Μαγδαληνή προκειμένου αντί του κηπουρού να αναγνωρίσει τον Αναστάνα, τον οποίο και αποκαλεί (όπως και οι μαθητές στον προκειμένο στίχο) *ραββουνί* (20, 16) και επιχειρεί να αγγίξει²⁰. «Σκηνοθετικά» και αφηγηματολογικά στο Ιω., η στροφή του Χριστού, σημαίνει την παρουσία στο Ευαγγέλιο για πρώτη φορά του προσώπου Του (πρβλ. 1, 14) προτού ακουστεί για πρώτη φορά η φωνή Του. Ταυτόχρονα σηματοδοτεί μια αλλαγή-τομή στη ζωή Του, αφού πλέον απ' αυτό το σημείο μέσω της σχέσης **πρόσωπο προς πρόσωπο** την οποία δημιουργεί ο ίδιος με τους δύο μαθητές ξεκινά η δημόσια δράση Του.

β) Εν συνεχεία ο Ιησούς θεάται αυτούς που πρώτοι τον ακολουθούν και συνιστούν **την απαρχή των μαθητών**. Η στροφή σε συνδυασμό με την θέα των ανθρώπων ανακαλεί το Ψ. 79 (80· Μασ.), 15-16, όπου η Εκκλησία του Κυρίου αποκαλείται *ἀμπελος*, όπως συμβαίνει και στο Ιω. 15: *ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίστρεψον δὴ ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἰδὲ καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην καὶ κατάρτισαι αὐτήν ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ Σου καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου ὃν ἐκραταίωσας σεαυτῶ. Το διάψαλμα και η επωδός (ρεφραίν) αυτού του Ψαλμού είναι: *Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίστρεψον ἡμᾶς καὶ ἐπίφανον τὸ Πρόσωπόν Σου καὶ σωθησόμεθα* (στ. 4. 8. 15. 20). Όπως συμπεραίνεται και από τον συγκεκριμένο Ψαλμό το ρ. *επι-στρέφω* όταν αναφέρεται στον Θεό δεν σημαίνει μόνον τη «μεταβολή» της στάσης Του προς ένα αντικείμενο αλλά τη θεϊκή αποκάλυψη, η οποία όπως και στην περίπτωση τῆς Εξόδου συνεπάγεται την προσωπική προσοχή/φροντίδα και τη *σωτηρία/την κραταίωση* που επιδεικνύεται στον υἱὸ του ἀνθρώπου, μετά μάλιστα από μια περίοδο κρίσης-«εγκατάλειψης». Ο προαιώνιος Λόγος και Θεός «στρέφεται» σαρκωμένος στους βροτούς για να ικανοποιήσει αυτό που ζητούν. Ειδικότερα το ρήμα *θεάομαι* (*θεώμαι*), το οποίο συνδέεται ηχητικά και ίσως και ετυμολογικά με τον όρος *Θεός*²¹, στη συνέχεια του Ιω. θα συνδεθεί επίσης με το πλήθος που συρρέει σε Αυτόν αναγνωρίζοντάς Τον είτε ως Σωτήρα του Κόσμου, είτε ως μελλοντικό Βασιλέα. Στη Συχάρ της Σαμάρειας πλησίον της πηγής του Ιακώβ μετά το διάλογο με τη Σαμαρ(ε)ίτισσα ο Ιησούς παραβολικά αναφέρει τα εξής: *οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστιν καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσαθε τὰς χώρας ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν* (4, 35). Στο όρος πέραν της θαλάσσης της Τιβεριάδος *ἐπάρας οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λέγει πρὸς Φίλιππον· «πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι;»* (6, 5). Και τις δύο φορές το *θεάομαι*, ενώ στον Πρόλογο έχει συσχετισθεί με την αυτοψία της δόξας του *μονογενούς παρά Πατρός* (1, 14), έχει πλέον ως αντικείμενο ανθρώπους που ακολουθούν τον Ιησού. Και στις δύο περιπτώσεις ο Ιησούς κινείται σε περιοχές «περιθωριακές» (όπως και στο προκειμένο χωρίο, όπου η σκηνή εντοπίζεται στην Υπεριορδανία) και η θέα Του συνεπάγεται *χορηγία-δωρεά* η οποία συνδέεται είτε μεταφορικά είτε κυριολεκτικά με τον ἄρτο²².*

¹⁹ PG. 59.117: *Καὶ ὄρα τὴν σπουδὴν μετὰ αἰδοῦς γινομένην. Οὐδὲ γὰρ εὐθέως προσελθόντες ἐπηρώτησαν τὸν Ἰησοῦν ὑπὲρ ἀναγκαίων καὶ μεγίστων πραγμάτων, οὐδὲ δημοσίᾳ παρόντων ἀπάντων ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ἰδίᾳ διαλεχθῆναι αὐτῶ ἐσπούδαζον. Ἦδεισαν γὰρ οὐ ταπεινοφροσύνης, ἀλλ' ἀληθείας ὄντα τοῦ διδασκάλου τὰ ῥήματα.*

²⁰ Σχετικά με την ερμηνεία του *Μή μου ἄπτου* βλ. Χ. Καρακόλης, *Ερμηνευτικές Προσεγγίσεις. Απαντήσεις σε απορίες από την Καινή Διαθήκη*. Αθήνα: Αποστολική Διακονία 2002, 85-95.

²¹ Γ.Δ. Μπαμπινιώτη, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Αθήνα 1998, ad loc.

²² Στο 5, 6 και 9, 1 ο Ιησούς «βλέπει» τον παράλυτο και τυφλό, ενώ στα άλλα σημεία παρεμβάλλονται μεσίτες.

γ) Έπεται η ερώτηση **τί ζητείτε**²³. Στις επόμενες περιπτώσεις στο Ιω. το ζητεῖν συνδέεται με το **τίνα**. Κατά τη σύλληψή του στον κήπο, ο ίδιος (ο Ιησούς) απευθύνει προς τη ρωμαϊκή σπείρα και τους υπηρέτες των Φαρισαίων το ερώτημα **τίνα ζητείτε; οί δὲ εἶπαν· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον** (18, 7-8). Ακολουθεί η σιβυλική απάντηση *Ἐγὼ εἰμί που παραπέμπει στο ακοινώνητο τετραγράμματο που αποκαλύφθηκε στο Σινά (εγὼ εἰμαι ο Γιαχβέ* Ησ. 42, 9· 45, 21· Ἐξ. 3, 14· Ιω. 8, 24) και προκαλεί την πτώση των εχθρών του Ιησού. Επίσης στον κήπο ρωτά τη Μαγδαληνή: *Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητείς;* Ακολουθεί η αποκάλυψη του Αναστάσιου. Εν προκειμένω ο Ιησούς, ο οποίος εν συνεχεία (στις περιπτώσεις του Σίμωνα υιού Ιωάννου και του Ναθαναήλ) θα αποδείξει ότι γνωρίζει προσωπικά δεδομένα των μελλοντικών μαθητών και μαθητριών, όντας πανταχού παρών (πρβλ. 2, 24-25), χρησιμοποιεί το **τί ζητείτε**, οι ίδιοι ακόμη δεν γνωρίζουν επακριβώς τι ζητούν κοντά στον Ιησού.

Αυτό συμπεραίνεται από το ερώτημα με το οποίο απαντούν οι μαθητές: **ράββι, ὃ λέγεται μεθερμηνευσμένον διδάσκαλε, ποῦ μένεις;**²⁴ Όπως συνάγεται και από την προσφώνηση **ραββί**, οι ίδιοι καταρχάς δεν αναζητούν κοντά Του τόσο το Πρόσωπο, τον Μεσσία, αλλά μια εναλλακτική ερμηνεία τῆς Τορά. Υποθέτουν ότι διαθέτει ένα μόνιμο χώρο, όπου απλώς όπως και οι διδάσκαλοι του Ισραήλ ερμηνεύει τις Γραφές. Αυτό το γεγονός εκπλήσσει καθώς ακροάσθηκαν «υψηλές» χριστολογικές διακηρύξεις του τέως δασκάλου τους. Μόνον μετά την προσωπική σχέση με τον Ιησού και τη διανυκτέρευση στην οικία μαζί Του θα συνειδητοποιήσουν ότι Αυτός, όπως ομολογεί ο Ανδρέας στον αδελφό του, είναι ο Χριστός. Ο ίδιος ο Ιησούς και με τον Σίμωνα (στον οποίο αποκαλύπτει το όνομά του *ἐμβλέψας αὐτῶ*) αλλά και αργότερα με το Ναθαναήλ (τον οποίο και προσωπικά είδε στη «σκιά» της συκής σε στιγμή προφανώς ανάπαυσης ή μελέτης της Τορά) σφυρηλατεί δεσμούς με κάθε μαθητή Του ξεχωριστά. Προφανώς ανιχνεύει στην καρδιά των συγκεκριμένων σπέρματα αληθινής πίστης άνευ δόλου σε αντίθεση με ό,τι θα συμβεί στην Αγία Πόλη: *Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει· αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτὸν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντα καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ* (2, 23-25).

Σε αντίθεση προς τους μαθητές, οι ακροατές του Ευαγγελίου, χάριν των οποίων ερμηνεύονται αραμαϊκές φράσεις όπως *Μεσσίας* ή *Κηφάς* (1, 41-42), μέχρι αυτό το σημείο έχουν μία κάθετη θεώρηση της προέλευσης/προοόδου του Ιησού. Από την προηγούμενη ενότητα έχει δημιουργηθεί η

²³ Ο Ιωάννης σχολιάζει το ερώτημα του Ιησού ως εξής: *Ἐντεῦθεν παιδευόμεθα, ὅτι οὐ φθάνει τὰς βουλήσεις ἡμῶν ὁ Θεὸς ταῖς δωρεαῖς· ἀλλ' ὅταν ἡμεῖς ἀρξώμεθα, ὅταν τὸ θέλειν παράσχωμεν, τότε καὶ αὐτὸς πολλὰς δίδωσιν ἡμῖν τῆς σωτηρίας τὰς ἀφορμὰς. Τί ζητείτε; Τί τούτο; ὁ εἰδὼς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν ἐμβατεύων, οὗτος ἐρωτᾷ; Ἀλλ' οὐχ ἵνα μάθῃ (πῶς γάρ;), ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως μᾶλλον αὐτοὺς οἰκειώσῃται, καὶ πλείονος μεταδῶ τῆς παρρησίας, καὶ δεῖξῃ τῆς ἀκροάσεως ὄντας ἀξίους. Εἰκὸς γάρ ἦν ἐρυθριᾶν καὶ δεδοικέναι, ἄτε ἀγνώτας ὄντας, καὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου μαρτυροῦντος ἀκηκοότας. Ταῦτ' οὖν ἅπαντα λύων, τὴν αἰδῶ, τὸν φόβον, ἐρωτᾷ, καὶ οὐκ εἶασε σιγὴν μέχρι τῆς οἰκίας ἐλθεῖν· καίτοι τὸ αὐτὸ ἂν ἐγένετο, καὶ εἰ μὴ ἠρώτησε. Παρέμειναν γὰρ ἂν ἀκολουθοῦντες αὐτῶ, καὶ κατὰ πόδας βαδίζοντες ἐπέστησαν τῇ οἰκίᾳ. Τίνος οὖν ἕνεκεν ἐρωτᾷ; Τοῦτο ὅπερ εἶπον κατασκευάζων, καταπραΰνων τε αὐτοῖς τὸν λογισμὸν ἐρυθριῶντα, ἔτι καὶ ἀγωνιῶντα, καὶ παρέχων θαρρῆειν. Οὐ διὰ τῆς ἀκολουθήσεως δὲ μόνον τὸν πόθον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἐφάνερωσαν (59.117-118).*

²⁴ Οὐκ εἶπον· «Δίδαξον ἡμᾶς περὶ δογμάτων ἢ τίνος ἑτέρου τῶν ἀναγκαίων»· ἀλλὰ τί; «Ποῦ μένεις;» Μετὰ γὰρ ἡσυχίας, ὅπερ ἐμπροσθεν ἔφην, καὶ εἰπεῖν τι πρὸς αὐτόν, καὶ ἀκουσαί τι παρ' αὐτοῦ, καὶ μαθεῖν ἠθέλον. Διόπερ οὐδὲ ἀνεβάλλοντο, οὐδὲ εἶπον· «Ἦξομεν πάντως αὐρίον, καὶ ἀκουσόμεθα διαλεγόμενου σου δημοσίᾳ»· ἀλλὰ τὴν πολλὴν σπουδὴν ἣν εἶχον περὶ τὴν ἀκρόασιν ἐπιδείκνυνται, τῶ μηδὲ ὑπὸ τῆς ὥρας ἀποτραπήναι (59.117-118).

αίσθηση ότι η κατοικία Του είναι άνω - στον ουρανό, στον κόλπο του Πατρός όπου διαρκώς βρίσκεται, όπως συμβαίνει και με τη Σοφία στην αντίστοιχη γραμματεία (1, 18: [3, 13]²⁵. Σοφ. Σολ. 9, 4). Σημειωτέον ότι δεν έχει προηγηθεί στο Ιω. καμμία αναφορά στον τόπο τής κατ' άνθρωπον προέλευσης/καταγωγής Του. Από το υπό εξέτασιν χωρίο διαπιστώνεται καταρχάς ότι ο Ιησούς έχει τόπο μόνιμης κατοικίας, ο οποίος όμως δεν εντοπίζεται επακριβώς, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει με το χώρο δράσης του Βαπτιστή. Μάλλον εννοείται ότι βρίσκεται πλησίον αυτού (του χώρου δράσης του Ιωάννη) και όχι στη Γαλιλαία. Σημειωτέον ότι στην υποτιθέμενη αρχαιότατη Πηγή των Λογίων (Q), όπου ο Ιησούς σχετίζεται με τη Σοφία (Λκ. 10, 21-22//Μτ. 11, 25-27), στο ερώτημα ενός υποψήφιου μαθητή *ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ*, Εκείνος απαντά: *αἱ ἀλώπεκες φωλεοῦς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ* (Λκ. 9, 57-8 = Μτ. 8, 20· Q). Με τη φανέρωση του γεγονότος ότι ο Ιησούς έχει μόνιμη κατοικία ο συγγραφέας του Ιω.²⁶ θέλει να φανερώσει ότι ὁ Λόγος *ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*, αλλά με ένα τρόπο μόνιμο και πραγματικό. Δεν ἦλθε φαινομενικά ούτε πρόσκαιρα, όπως πιστευόταν αναφορικά με τη Σοφία-Τορά (Α' Ενώχ 42, 1· πρβλ. Σοφ. Σιράχ 24, 7). Όπως συνάγεται από τις ιωάννειας Καθολικές Επιστολές (Α'Ιω. 4, 2. 15· 5, 1), στην ιωάννεια Κοινότητα αντιμετωπίζονται κάποιοι που διέκριναν τον ιστορικό Ιησού από τον σωτήρα Χριστό που εγκατοίκησε σε Αυτόν (τον Ιησού) διά του βαπτίσματος και τον εγκατέλειψε κατά τη Σταύρωση, όταν παρέδωσε το Πνεῦμα (Ιω. 19, 30)²⁷. Γι' αυτό και εν συνεχεία το Ιω. τονίζει ότι οι μαθητές ἔμειναν σε αυτόν ολόκληρη την ημέρα (εννοείται προφανώς κατεξοχὴν η διανυκτέρευση), γεγονός που παράλληλα (όπως ἤδη προσημειώσαμε) προδίδει την οικειότητα που σφυρηλατείται μεταξύ του Ιησού και των δύο μαθητών. Πρόκειται για την μέρα που τελεσιουργείται η μυστική γέννηση των μαθητών, η οποία όμως θα συμπληρωθεῖ με την εμφύσηση του Πνεύματος μετά την Ανάσταση πάλι σε κλειστό χώρο: *εἶπεν οὖν αὐτοῖς [ὁ Ἰησοῦς] πάλιν· «Εἰρήνῃ ὑμῖν· καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ Πατήρ, καὶ γὼ πέμπω ὑμᾶς»· καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν καὶ λέγει αὐτοῖς· «**Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας ἀφέωνται αὐτοῖς, ἂν τινων κρατῆτε κεκράτηνται**» (20, 21-23).*

Σ' ένα δεύτερο επίπεδο και οι μαθητές αλλά και οι ακροατές του Ιω. θα συνειδητοποιήσουν στην πορεία του *Ευαγγελίου* ότι το ερώτημα περί της κατοικίας του Ιησού ή μάλλον της συγκατοίκησης μαζί Του δεν ικανοποιείται απόλυτα με την οριζόντια προοπτική της επίγειας συνύπαρξης μαζί Του σε ένα κατάλυμα αλλά κάθετα με την συμπίεση στις αιώνιες μονές όπου Εκείνος θα υψωθεί προκειμένου να ελκύσει *εἰς τὸν ἑαυτὸν Του* αυτούς που στους αποχαιρετιστήριους λόγους αποκαλεί πλέον φίλους. Στο β' μέρος τού Ευαγγελίου, όπου ο Ιησούς μένει μόνος μαζί με τους μαθητές Του (όπως και στην εισαγωγική υπό εξέταση περικοπή) αλλά αυτή τη φορά καταγράφονται οι διάλογοι μαζί τους, ακούγεται το εξής ερώτημα του Σίμωνα Πέτρου: *«Κύριε, ποῦ ὑπάγεις;»* ἀπεκρίθη [αὐτῶ] Ἰησοῦς· *«ὅπου ὑπάγω οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον»* (13, 36)· *«ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Πατρός μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν ὅτι πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν; καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω τόπον ὑμῖν, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ἦτε»* (14, 2-3). Λέγει αὐτῶ Θωμᾶς· *«Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις· πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;»* Λέγει αὐτῶ [ὁ] Ἰησοῦς· *«Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν Πατέρα εἰ μὴ δι' Ἐμοῦ»* (14, 5-6). Παραδόξως, όπως ο ίδιος ο Ιησούς εν συνεχεία

²⁵ Το ὅ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ τού Εκκλησιαστικού Κειμένου δεν απαντά στους αρχαιότερους κώδικες Σιναϊτικό και Βατικανό.

²⁶ Σύμφωνα με τον Αγουρίδη, *Το Κατὰ Ιωάννη Ευαγγέλιο* 232, η ασάφεια σχετικά με τον ακριβή τόπο κατοικίας που εντοπιζόταν στην περιφέρεια δράσης του Βαπτιστή, οφείλεται στο ότι ο συγγραφέας επιδιώκει να μας πει ότι δεν είναι μαθητής του.

²⁷ M. Theobald, *Der Streit um Jesus als Testfall des Glaubens. Christologie im ersten Johannesbrief*, *BiKi* 53 (1998) 183-189.

τονίζει, δεν είναι μόνον οι μαθητές που θα κατοικήσουν άνω, στις μονές που θα τους ετοιμάσει ο ίδιος. Ταυτόχρονα θα αποτελέσουν και εκείνοι επίγειο τόπο κατοικίας Αυτού και του Πατέρα: *ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῶ· «ἐάν τις ἀγαπᾷ με τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ’ αὐτῶ ποιησόμεθα»* (14, 23)²⁸.

Ακριβώς επειδή με την συνύπαρξη των δύο πρώτων μαθητών με τον Ιησού την πρώτη μέρα γνωριμίας μαζί Του αποτυπώνεται η στιγμή της αναγέννησής τους οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ’ ἐκ Θεοῦ (1, 13) και προεικονίζεται η αιώνια προοπτική της συγκατοίκησης-κοινωνίας στον χώρο από τον οποίο προέρχεται, γι’ αυτό επισημαίνεται και η ακριβής ώρα: *ἦν ὡς δεκάτη* = 16:00²⁹. Στο Ιω. σημειώνεται επίσης η **ακριβής ώρα** της συνάντησης του Ιησού με την ακάθαρτη Σαμαρ(ε)ίτισσα, η οποία γίνεται *παρὰ τῶ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ* (4, 5), υπενθυμίζει τις συναντήσεις των Πατριαρχών με τις μέλλουσες συζύγους τους (Γέν. 24, 13-29, 1-11· Έξ. 2, 15-16) και συνιστά ταυτόχρονα απαρχή της μεταστροφής ολόκληρου του ακάθартου (για τους Ιουδαίους) λαού της Συχάρ: *ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡς ἕκτη* (4, 6). Σημειώνεται επίσης με έμφαση η ώρα της τελικής αποστροφής (του τελικού διαζυγίου) των *Ἰουδαίων* προς τον Ιησού τον οποίο και καταδικάζουν σε σταυρικό θάνατο: *ἦν δὲ Παρασκευὴ τοῦ Πάσχα, ὥρα ἦν ὡς ἕκτη. Καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις: « ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν»· ἐκραύγασαν οὖν ἐκεῖνοι: «ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν». Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος: «τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω;» Ἀπεκρίθησαν οἱ ἄρχιερεῖς: «οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα»* (19, 14-15).

Φυσικά η επισήμανση της ώρας, που υπήρξε κρίσιμη και αποφασιστική για ολόκληρη τη μετέπειτα ζωή³⁰, καταρχάς επιβεβαιώνει ότι το γεγονός της συνάντησης επιτελείται εντός συγκεκριμένου τόπου και χρόνου, γι’ αυτό και δεν είναι οι ίδιες οι ώρες της μεταστροφής ή αποστροφής προς τον Ιησού, ο οποίος αποδεικνύεται φιλόξενος για όσους τον ακολουθούν. Ταυτόχρονα, όμως, στον εγκρατή των Γραφών ακροατή ανακαλείται ένα επιπλέον γεγονός το οποίο διαδραματίστηκε το δειλινό. Πρόκειται για την απόκρυψη-αποστασιοποίηση του αρχέγονου ανθρώπου, του Αδάμ, ενώπιον του Κυρίου και Θεού μετά την πτώση που συνέβη διά της κατασκευοφάντησης του Θεού υπό του διαβόλου: *καὶ ἤκουσαν τὴν φωνὴν Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ Παραδείσῳ τὸ δειλινόν καὶ ἐκρύβησαν ὃ τε Αἰδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου· καὶ ἐκάλεσεν Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Αἰδὰμ καὶ εἶπεν αὐτῶ: «Αἰδὰμ ποῦ εἶ;»* (Γέν. 3, 8-9). Στην υπό εξέταση περικοπή ο ίδιος ο «κρυμμένος» άνθρωπος, ευρισκόμενος στην έρημο του Ιορδάνη (και όχι στον κήπο της Εδέμ, προς τον οποίο είναι προσανατολισμένο το Ιω.) και αναζητώντας τη σωτηρία εκτός του Ναού στο βάπτισμα του Ιωάννη, ερωτά τον Ιησού «πού μένει». Έτσι μετά και την έλευση του Πνεύματος ως περιστεράς αποκαθίσταται η διασπασθείσα σχέση του βροτού με την αυθεντική Εικόνα του. Έχει βεβαίως προηγηθεί η έξοδος Του Λόγου από τον ουρανό

²⁸ Σκιαδαρέση, *Ερμηνεία* 98.

²⁹ Ο συγκεκριμένος υπολογισμός είναι επί τη βάση της ανατολής του ηλίου, όπως συνηθιζόταν. Φυσικά, όπως επισημαίνει και ο Τρεμπέλας (*Κατὰ Ἰωάννην Ευαγγέλιον* 76) δεν ήταν άγνωστος στη ρωμαϊκή Αγορά και ο υπολογισμός επί τη βάση του μεσονυκτίου. Σύμφωνα με τον Χρυσόστομο: *Καὶ γὰρ ἔτυχε λοιπὸν πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος ὦν. «Ὡρα γὰρ ἦν ὡς δεκάτη», φησί. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Χριστὸς οὐ λέγει τὰ σημεῖα τῆς οἰκίας, οὐδὲ τὸν τόπον, ἀλλ’ ἐπισπᾶται πλέον αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀκολουθήσιν, δεικνὺς ὅτι αὐτοὺς ἀπεδέξατο. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ αὐτὸς τοιοῦτόν τι εἶπεν· ἄκαιρόν ἐστιν εἰς οἰκίαν νῦν ὑμᾶς εἰσελθεῖν, ἀκούσεσθε αὐρίον εἶ τι βούλεσθε, ἀναχωρήσατε* (59.117).

³⁰ Τρεμπέλας ό.π.

στην έρημο της Υπεριορδανίας αλλά και η έξοδος των μαθητών στο ίδιο σημείο καταρχάς προς τον Ιωάννη (ο οποίος παρότι γιος πρεσβυτέρου επίσης έχει στρέψει τα νώτα του στην Ιερουσαλήμ) και εν συνεχεία προς τον Ιησού. Είναι αξιοσημείωτο ότι στο «πνευματικό» Ευαγγέλιο η συγκεκριμένη υπό εξέταση περικοπή της ακολουθίας των πρώτων μαθητών υποκαθιστά τους συνοπτικούς Πειρασμούς του Ιησού υπό του διαβόλου επίσης στην έρημο του Ιορδάνη (Μκ. 1, 12-13· Μτ. 4, 1-11//Λκ. 4, 1-13).

Επί τη βάσει των ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι και η πρόσκληση *ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε*, όπως και αρκετές άλλες φράσεις στο Ιω. (πρβλ. *κατέλαβεν 1, 5· ὁ αἴρων 1, 29· ἄνωθεν 3, 3*), δεν είναι μονοσήμαντη. Δεν αφορά δηλ. μόνον στον τόπο της κατοικίας του Ιησού στη γη, γι' αυτό άλλωστε και ο Ιωάννης χρησιμοποιεί διαρκή ενεστώτα. Σχετίζεται με την καθολική εμπειρία του Ιησού όχι ως ραββίνου (όπως σ' αυτό το πρώιμο στάδιο τον αποκαλούν) αλλά ως Υιού του Θεού και Κυρίου και τη βίωση της κατεξοχὴν ώρας της ύψωσης, της σταυροαναστάσιμης πορείας Του, στον ουρανό. Ἦδη στην κατακλείδα αυτής της ενότητας, όπου περιγράφεται η πρώτη συνάντηση του Ιησού με τους μαθητές Του (που δεν «περι-γράφονται» ως Δώδεκα προκειμένου ίσως να εκληφθούν ως απαρχή όλων όσων θελήσουν να συνυπάρξουν μαζί Του), ο Ναθαναήλ, ο οποίος υπακούει αμέσως μετά στην ίδια πρόσκληση του Φιλίππου *ἔρχου καὶ ἴδε* (1, 46), και οι άλλοι μαθητές ακούνε από τον Ιησού την πρώτη γεμάτη αυθεντία φράση Του, η οποία εισάγεται με τη χαρακτηριστική διπλή επανάληψη *Ἀμὴν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν* (σε πληθυντικό). Αναφέρεται σ' εκείνα τα οποία ο ίδιος ο «άγνωστος» Ναθαναήλ ως αληθινός ορών τον Θεόν *Ισραηλίτης* (και όχι *Ιουδαίος*) και μάλιστα *ἄδολος* (σε αντίθεση προς τον Ιακώβ· Γέν. 27) αλλά και οι λοιποὶ μαθητές πρόκειται να δουν κοντά Του:

*1, 50 Ὅτι εἶπόν σοι ὅτι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς³¹ πιστεύεις;
μείζω τούτων ὄψη!*

1, 51³² Καὶ λέγει αὐτῶ,

*Ἀμὴν Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα³³
καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας
καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου³⁴*

Σε αυτό το χωρίο παραδόξως ο Ιησούς, που θα αντικρίσει ο ἄδολος Ναθαναήλ και οι λοιποὶ αμθητές ερχόμενοι κοντά Του και επονομάζεται για πρώτη φορά στο Ιω. *Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου*, συνιστά την κλίμακα του νυκτερινού οράματος του «μετανάστη» πατριάρχη Ιακώβ, μέσω της οποίας

³¹ Από τον Αγουρίδη, *Κατὰ Ιωάννη Ευαγγέλιο* 230, ο Ναθαναήλ κάτω από τη συκιά δεν διάβαζε την Π.Δ. ούτε προσευχόταν, όπως υποστήριξαν κάποιοι ερμηνευτές αλλά τον απασχολούσε το πολιτικό θέμα της χώρας του και η σωστή λύση του γι'αυτό και ο τίτλος βασιλεὺς των Ισραήλ. Ο Ναθαναήλ είναι ἄδολος, δηλ. όπως τον ήθελε η Π.Δ., ο οποίος είναι αυτό που λέει και όχι άλλο να λέει και άλλο να κάνει.

³² Ο Αγουρίδης, *Το Κατὰ Ιωάννη Ευαγγέλιο* 230-1, μεταφέρει και ασπάζεται τελικά την άποψη του Brown ότι ο συγκεκριμένος στίχος έχει μεταφερθεί από άλλη συνάφεια από τον τελικό Αναθεωρητή, αφού δεν υπάρχουν αλλού αγγελοφάνειες κατά την ιωάννεια αφήγηση της δράσης του Ιησού. Ως ακριβές παράλληλο βρίσκει το Μτ. 26, 34. Το σώμα του Ιακώβ κείται επί της γης ενώ ο αληθινός εαυτός του είναι στον ουρανό, και οι ἄγγελοι ταξιδεύουν μεταξύ των δύο. Σύμφωνα με τον Αγουρίδη, ο Ιησούς με το στ. αυτό αναφέρεται στα Σημεία και στα έργα κατά τη δημόσια δράση Του.

³³ Πρβλ. Ιεζ. 1, 1· Πρ. 7, 56· 10, 11· Απ. 4, 1· 11, 19.

³⁴ Πρβλ. Γέν. 28, 12· Ιω. 4, 12.

γεφυρώνεται το χάσμα μεταξύ γης και ουρανού για όσους αποφασίζουν να εγκαταλείψουν τη γη και τον οίκο του πατρός τους. Ταυτόχρονα ως η πραγματική Βαιθήλ είναι η Πύλη του Ουρανού και ο Οίκος (ο τόπος λατρείας) του Θεού ευρισκόμενος και άνω και κάτω. Ακολουθεί το θαύμα της Κανά, όπου ο Ιησούς φανεώνει τη δόξα Του μέσω ενός σημείου που υποδηλώνει ότι Αυτός είναι (α) ο Δημιουργός άρα και ανακαινιστής του Σύμπαντος και (β) ο ιδρυτής μιας καινής Διαθήκης/σχέσης, η οποία εγκαινιάζει τα Έσχατα: *Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνερωσεν τὴν δόξαν (kabod) αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* (2, 11). Ενώ το *ἔρχου καὶ ἄκου*³⁵ αποτελούσε συνήθη φράση (μόττο) που αφορούσε στη φοίτηση της Τορά/του πατρῶου Νόμου του Μωυσέως και μάλιστα της Χαλαχά παρά τους πόδας ενός διάσημου ραββίνου, το *ἔρχου καὶ ἴδε* και στην περίπτωση της απάντησης του Ιησού προς τους μαθητές Του και του μαθητή προς τον φίλο του αφορά στην αποκάλυψη της σαρκωμένης Σοφίας/Τορά ως Υιού του Ανθρώπου (*ὃν ἔγραψεν Μωϋσῆς ἐν τῷ Νόμῳ καὶ οἱ Προφῆται ἐύρηκαμεν*). Όπως η Σοφία κερνά τον οίνο της στους φιλοῦντας αυτήν και η μελέτη του Νόμου ευφραίνει την καρδιά παρόμοια με κρασί (Σοφ. Σολ. 9, 2), έτσι λειτουργεί η παρουσία του Ιησού στη μεν Γαλιλαία ως παράγων ευφροσύνης και τελείωσης της γαμήλιας ευφροσύνης και σχέσης, ενώ στην Ιερουσαλήμ και δη το Ναό ως συντελεστής ανατροπής της θρησκείας που αναφέρεται σε αυτήν.

Στη συνέχεια του Ιω. η πρόσκληση *ἔρχου καὶ ἴδε* θα ακουστεί μετά την τελευταία στο Ευαγγέλιο μνεία του ιωάννιου βαπτίσματος (10, 40-41) επίσης στη Βηθανία (αυτή τη φορά πλησίον της Ιερουσαλήμ) από τη Μαρία προς τον Ιησού προκειμένου Αυτός, οκτώ ημέρες μετά την ανακοίνωση της ασθένειας του Λάζαρου, *ἐμβριμώμενος στο Πνεῦμα να αντικρίσει τον τάφο, τον Άδη, στον οποίο έχει κατέβει ο φίλος Του αλλά και η ανθρώπινη φύση γενικότερα*³⁶: *καὶ εἶπεν· «ποῦ τεθείκατε αὐτόν;» λέγουσιν αὐτῷ· «Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε»*. *Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς* (11, 34-35). Στο τέλος του Ευαγγελίου οκτώ ημέρες μετά την Ανάστασή Του από τον Άδη στον κλειστό χώρο της Ιερουσαλήμ όπου βρίσκονται οι μαθητές, στον δύσπιστο Θωμά, ο οποίος μετά από έρευνα έχει κραυγάσει την υψηλότερη χριστολογική Ομολογία *ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου*, ο Αναστημένος Κύριος θα απευθύνει την τελευταία φράση Του που ακούγεται στο Ιω.: *ὅτι ἑώρακάς με πεπίστευκας; Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες* (20, 28-29).

Απ' αυτό το τελευταίο κυριακό λόγο ο ακροατής κατά την ανά-γνωση του Ευαγγελίου επιβεβαιώνεται ότι το πρώτο λόγο του Λόγου, η πρόσκληση *ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε*, δε συνδέεται αποκλειστικά με τον τόπο κατοικίας Του και την εφ-ήμερη συνύπαρξη μαζί Του ή την ανίχνευση μέσω των αισθήσεων τού μεγαλείου Του (πρβλ. Α'Ιω. 1, 1) αλλά αφορά συνολικά στην διά της πίστης/εμπιστοσύνης ανακάλυψη του ιστορικού Ιησού ως του Χριστού, του Κυρίου και Σωτήρα του Κόσμου. Αφηγηματολογικά συνεπώς το *ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε* σχετίζεται με τη διαδρομή ολόκληρου του Ευαγγελίου³⁷, το οποίο έπεται και μέσω της πλοκής των «σημείων» του κατακλείεται με τη

³⁵ Βλ. σχετικά στον Keener, *The Gospel of John*. 471-2. Και η Σοφία προσκαλεί στα Παρ. 8, 5· 9,5: *ἔλθατε φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων καὶ πῖετε οἶνον ὃν ἐκέρασα ὑμῖν*· Σοφ. Σολ. 6, 12-14.

³⁶ 11, 34: *καὶ εἶπεν· «ποῦ τεθείκατε αὐτόν;» λέγουσιν αὐτῷ· «Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε»*.

³⁷ Στην πορεία του Ευαγγελίου μέχρι την παράλληλη τελική εμφάνιση της Μαγδαληνής και του Θωμά θα εμφανιστούν και άλλα «μοντέλλα» μαθητῶν όπως στο κεφ. 3 ο Φαρισαῖος Νικόδημος, *ἄρχων τῶν Ἰουδαίων* (ο οποίος ενώ καταρχάς δεν κατανοεί την αναγέννηση *ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος*, στο τέλος «κηδέυει» - με τιμή τον Ιησού πραγματοποιώντας τη σημασία του ονόματος Νικό-Δημος), στο κεφ. 4 η Σαμαρείτισσα και στο κεφ. 6 εκείνοι που εξ αφορμής των λόγων της

φράση, η οποία ικανοποιεί απόλυτα το τί/τίνα ζητείτε του ακροατή οιασδήποτε εποχής: ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύ[ση]τε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζώητε ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ (Ιω. 20, 31).

Εκτός της σημασίας της συγκεκριμένης πρόσκλησης, από τη μελέτη της περικοπής όπου εντάσσεται συμπεραίνονται επιπλέον τα εξής:

1. Σε αντίθεση προς τους Συνοπτικούς, όπου ο Ιησούς καλεί τους μαθητές *οπίσω* Του και τους εγκαθιστά στο αποστολικό αξίωμα³⁸, στο Ιω. οι δύο πρώτοι μαθητές είναι εκείνοι οι οποίοι εγκαταλείπουν τον πρώτο τους δάσκαλο που λειτουργεί προδρομικά και ακολουθούν τον Ι. Χριστό. Μάλλον ο συγγραφέας του Ιω. θέλει με τον τρόπο αυτό να τονίσει την ελεύθερη επιλογή/ εκλογή των μαθητών. Γι' αυτό άλλωστε τονίζεται και στον Πρόλογο: *ὅσοι δὲ ἔλαβον* (σε ενεργητική φωνή) *Αὐτόν*, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ (1, 12). Βέβαια στην περίπτωση του Φιλίππου ακούγεται η «κλασική» κλήση του Ιησού *Ἀκολούθει Μοι* (1, 43). Συνεπώς στο Ιω. ως «πρωτόκλητος» πρέπει να χαρακτηριστεί ο συγκεκριμένος μαθητής, ο οποίος επίσης (όπως και ο πρώτος ακόλουθός Του Ανδρέας) έχει ελληνικό όνομα και κατάγεται από τα «όρια» της Ιουδαίας με τα έθνη του Βορρά (από όπου αναμενόταν ο εσχατολογικός εχθρός Ιεζ. 39) και όχι από την Αγία Πόλη. Ταυτόχρονα οι δύο συγκεκριμένοι μαθητές ίσως προεικονίζουν την προσέλευση των Ελλήνων μαθητών στο τέλος της δημόσιας δράσης, γεγονός που ανακυκλώνει έτσι την αρχή (12, 20-26). Γενικότερα στην ενότητα 1, 19-4, 54 (όπου κυριαρχεί το μοτίβο του ύδατος και ακούγεται μια σειρά χριστολογικών τίτλων) η ολοένα διευρυνόμενη προσέλευση μαθητών, με αποκορύφωμα τη μαζική ιεραποδημία των μισητών και «ακάθαρτων» Σαμαρ(ε)ιτών στον Ιησού, αποδεικνύει ότι η σχέση με τον Ιησού δεν ακολουθεί τυποποιημένες ατραπούς, αλλά έχει μοναδικά προσωπικά χαρακτηριστικά.

2. Κατεξοχήν γενεσιουργός αιτία της μαθητείας είναι η **επανελημμένη θαρραλέα μαρτυρία**, το χριστολογικό κήρυγμα του Ιωάννη του Βαπτιστή, ο οποίος στο Ιω. είναι τύπος του αυθεντικού Κήρυκα του Μεσσία. Γενικότερα στα κεφ. 1-4 η μαρτυρία περί του Ιησού, ο *λόγος/η Φωνή περί του Λόγου*, προκαλεί αλυσιδωτές θετικές αντιδράσεις, οι οποίες πολλαπλασιάζουν τους ακολούθους του Ιησού με αποκορύφωμα την αποδοχή Του στη Σαμάρεια όχι απλώς ως Μεσσία αλλά ως *Σωτήρα του Κόσμου*. Αντιστρόφως στα αμέσως επόμενα κεφάλαια ιδίως στην Ιερουσαλήμ η μαρτυρία παρότι συνοδεύεται από σημεία προσκρούει στην επίμονη άρνηση. Στην ίδια ενότητα γίνεται διάκριση των πραγματικών μαθητών του Ιησού από τους *οπαδούς* εκείνους που τον ακολουθούν επειδή απλώς γοητεύονται από τα *σημεία* που πραγματοποιεί (2, 23-25). Επιπλέον στο πρόσωπο του Φαρισαίου νομοδιδασκάλου Νικοδήμου, ο οποίος (εκπροσωπώντας «κρυπτοχριστιανούς» της Συναγωγής) διατρανώνει φανερά την ακολουθία Του στο **τέλος** τού Ευαγγελίου, μετά από τη διεργασία που προξένησε προφανώς εντός του ο νυκτερινός διάλογος με τον Ιησού στο κεφ. 3, επιβεβαιώνει το προηγούμενο συμπέρασμα: η αντίδραση στον Ιησού και στην Ύψωσή Του ποικίλλει σε καθένα ξεχωριστά/προσωπικά (πρβλ. και την αντίδραση του δύσπιστου Θωμά στην Ανάσταση 20, 24-29). Κάθε τοκετός *ἐκ τοῦ Θεοῦ* σε αντίθεση προς τη γέννα από *αἷμα γυναικας, επιθυμία ανθρώπινη ἢ επιθυμία ἀνδρα* (1, 12), είναι μοναδικός καθώς το Πνεῦμα *ὅπου* (και όπως) *θέλει πνεῖ* (3, 18).

Ευχαριστίας επιτελείται σχίσμα στους κόλπους των ακολούθων Του και μνημονεύεται για πρώτη φορά ο «διάβολος» Ιούδας Σίμωνος Ισκαριώτης αλλά και ο κύκλος των Δώδεκα.

³⁸ Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ', *Ιησούς από Ναζαρέτ Α' Μέρος: Από τη Βάπτιση στον Ιορδάνη έως τη Μεταμόρφωση*, Αθήνα: Ψυχογιός 2007, 244-6.

3. Η πρωτοβουλία της ακολουθίας του Ιησού υπό των μαθητών προκαλεί τη στροφή Του και τη θέα αυτών, κινήσεις που ανακαλούν την κίνηση του Θεού στο Ναό στον Ψ. 79 (80), 15-16, και την αλλαγή της στάσης Του απέναντι στην άμπελο, το λαό Του, μετά από μια περίοδο κρίσης-«εγκατάλειψης». Με τον τρόπο αυτό εγκαινιάζεται και στο Ιω. μια νέα φάση στη σελίδα της θείας Οικονομίας αλλά και στην επίγεια Παρουσία του Ι. Χριστού.

4. Εκτός από το μοναδικό τρόπο της «αναγέννησης», προσωπική είναι και η σχέση που ο Ιησούς σφυρηλατεί με εκείνους που μελλοντικά θα αποκαλέσει φίλους Του (15, 14). Αυτό το γεγονός διαπιστώνεται με τη διανυκτέρευση μαζί με τους δύο πρώτους ακολούθους Του, αλλά και με την αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων τους (με αποκορύφωμα την παρουσία υπό της σκηνής τού Γαλιλαίου Ναθαναήλ αλλά και τους πέντε άνδρες της Σαμαρείτισσας). Επιπλέον η πρώτη νύχτα του Ιησού με τους μαθητές Του, κατά την οποία τελεσιουργείται η γέννηση/ο τοκετός εκ τού Θεού, ανατρέπει όσα διαδραματίστηκαν το δειλινό στον Παράδεισο μεταξύ τού Θεού και του ανθρώπου (Γέν. 3) και προεικονίζουν τις συγκλονιστική τελευταία νύχτα μαζί τους, η οποία περιγράφεται διεξοδικά στο Ιω. 13-17. Σε αυτή συνειδητοποιούν και οι ίδιοι οι μαθητές και οι ακροατές τού Ιω. ότι το έρχεσθε και ίδετε δεν αφορά μόνον στην επίγεια κατοικία (η οποία σε αντίθεση προς τους Συνοπτικούς υφίσταται για να δηλωθεί ότι ο Λόγος πραγματικά σαρκώθηκε και αληθινά έσκήνωσεν εν ύμιν), αλλά στην αποκάλυψη του Ιησού (όχι απλώς ως Μεσσία - Βασιλέα του Ισραήλ) και στη συνανάβαση μαζί Του στον Ουρανό (όχι με επουράνια ταξίδια αλλά) μέσω του Ιδίου του Υιού του Ανθρώπου, αφού Αυτός είναι η Κλίμακα, ή οδός και ή αλήθεια και ή ζωή (1, 51: 14, 6).

5. Τέλος στην περικοπή της συγκρότησης του κύκλου των μαθητών παραδόξως δεν γίνεται αναφορά στους Δώδεκα, οι οποίοι αναφέρονται στο 6, 67-71, σε μια περικοπή όπου προκαλείται Σχίσμα. Πρωταγωνιστικό ρόλο δεν έχουν οι γνωστοί στύλοι της πρώτης Εκκλησίας, ούτε καν ο Ιωάννης, που φέρεται ως ο συγγραφέας του συγκεκριμένου Ευαγγελίου αλλά ούτε και ο ηγαπημένος μαθητής, που δεσπόζει στο β' μέρος του Ευαγγελίου. Είναι χαρακτηριστικό ότι η υπό εξέτασιν περικοπή, η οποία εκκινά με την πρωτοβουλία του Ανδρέα και ενός μαθητή, ο οποίος παραδόξως δεν κατονομάζεται (ίσως για να δηλωθεί και με αυτό το «σημείο» η απουσία «επωνύμων» με τα κοσμικά κριτήρια στην Εκκλησία τού Χριστού), κορυφώνεται με την προβολή ενός μαθητή, του Ναθαναήλ, ο οποίος δεν μνημονεύεται καν στους Συνοπτικούς. Αυτός (και ίσως συνεκδοχικά και καθένας που ακολουθεί τον Ιησού) χαρακτηρίζεται από τον ίδιο τον Ιησού ως αληθινός και μάλιστα άδολος Ισραηλίτης (και όχι Ιουδαίος) που θα δει/θα βιώσει (μαζί με τους λοιπούς μαθητές) ακολουθώντας τον Ιησού την αποκάλυψή Του ως του Υιού του Ανθρώπου που συνιστά την κλίμακα που ενώνει το κτιστό με το άκτιστο, όντας ταυτόχρονα η πύλη του Ουρανού και ο Οίκος του Θεού. Η αρχή αυτής της μοναδικής εμπειρίας, η οποία για τον ακροατή συνδέεται με την ακρόαση ολοκλήρου του Ευαγγελίου, λαμβάνει αρχή με την παρουσία του Ιησού και του ομίλου του στο Γάμο της Κανά. Δεν αφορά μόνον στην συμπόρευση στην Ιερουσαλήμ, όπως στο Μκ. (8, 22-10, 52) και στο Λκ. (9, 51-19, 27), αλλά στην ανάβαση της κλίμακας που οδηγεί στην Ύψωση των μαθητών από τον Κόσμο στις αιώνιες μονές.

6. Από τα ανωτέρω αποδεικνύεται ότι ίσως στο νου του Ιωάννη κατά τη συγγραφή της περικοπής υπάρχει το κείμενο **4Q521 (100-80 π.Χ.)**³⁹ της Κοινότητας του Κουμράν (πλησίον του χώρου δράσης του Βαπτιστή) όπου δεν αποκλείεται να είχε διατρίψει και ο ίδιος. Στο κείμενο που ανακαλύφθηκε

³⁹ Στους στ. 1-2 υπογραμμίζεται η υπακοή των πάντων στις εντολές του χριστού/των χριστών και των αγίων. Με τον όρο χριστός είτε νοείται ο Μωυσής και η Τορά, είτε οι προφήτες και οι εντολές τους είτε πιθανότερα ο μωσαϊκός εσχατολογικός προφήτης (Δτ. 18, 15-18).

τη δεκαετία του 1990 και είναι γνωστό ως «μεσσιανική αποκάλυψη» παρατίθεται εσχατολογικός ψαλμός, επηρεασμένος από το Ησ. 61 και Ψ. 146, όπου αναγγέλλεται η εσχατολογική επέμβαση του Θεού για χάρη των ευσεβών, η οποία περιλαμβάνει μάλιστα και την ανάσταση των νεκρών (όπως στο Λκ. 7, 22). Σημειώνονται τα εξής: 5. *Γιατί ο Κύριος θα δει (θα προνοήσει για) τους οσίους (Hassidim, Ασίδαίους. Α' Μακ. 2, 42), (εκλέγει και) καλεί τους δικαίους (Zaddikim) με το όνομά τους.* 6. *Πάνω στους φτωχούς (Anawim) πνέει δημιουργικά το Πνεύμα Του (πρβλ. Γεν. 1, 2 Ησ. 11·61), τους Πιστούς (Emunim) ανορθώνει (αναπτερώνει) με τη δύναμή Του (Ησ. 40, 31).* 7. *(Ναι) τιμά τους ευλαβείς (Hassidim) στο θρόνο της αιώνιας βασιλείας Του. Και στα δύο κείμενα ο Κύριος βλέπει και ονομάζει προσωπικά τους δικαίους ενώ τους χορηγεί το Πνεύμα Του για να τους ενθρονίσει τελικά κοντά Του.*

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0

Έχουν προηγηθεί οι κάτωθι εκδόσεις:

- Έκδοση διαθέσιμη εδώ: <http://eclass.uoa.gr/modules/document/?course=SOCTHEOL105>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Σωτήριος Δεσπότης, 2015. Σωτήριος Δεσπότης. «Ερμηνεία και ερμηνευτική της καινής διαθήκης. Ενότητα 2: Οι πρώτοι λόγοι του Ιησού στο κατά Ιωάννη και η δημιουργία του κύκλου των μαθητών του». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/SOCTHEOL6/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

- Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:
- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

